

הלכתא למשיחא בדרה היומי

מסכת חגיגה

תוכן

- 1.....הלכה למעשה
- א. אי זהו שוטה זה המאבד כל מה שנותנים לו ... ממקרה כסותו.....1
- ב. וכל מצות עשה שהזמן גרמא נשים פטורות ... מהקהל ... נשים חיובות.....2
- 2.....הלכתא למשיחא
- ג. זכורך להוציא טומטום ואנדרוגינוס ... קמשמע לן דבריה בפני עצמו ... טומטום ... כשביציו מבחויץ.....2
- ד. בקטן שהגיע לחינוך ... דרבנן היא וקרא אסמכתא בעלמא.....3
- ה. המקמץ והמצרף נחשת והבורסי פטורין מן הראייה משום שנאמר כל זכורך.....3
- ו. נשים ועבדים ... כל מצוה שאין האשה חייבת בה אין העבד חייב בה.....3
- ז. למי שחציו עבד וחציו בן חורין.....4
- ח. פרט לחיגר ולחולה ולסומא ולזקן ולשאינו יכול לעלות ברגליו ... לאתויי מפנקי....4
- ט. הערל והטמא פטורין מן הראייה.....4
- י. איש איש לרבות את הערל.....4

דף ד.

הלכה למעשה

א. אי זהו שוטה זה המאבד כל מה שנותנים לו ... ממקרה כסותו

שוטה שניכר שאין בו דעה כלל, שכל מה שמקבל קורע ומאבד, או שעושה מעשי שטות ללא שליטה, כגון שהולך ערום ברחוב או קורע את בגדיו, הרי אין מעשיו מעשים כלל ונחשב הוא כאנוס¹. וגרוע הוא מחרש ושוטה, לפיכך

¹ עיין בינת אדם שער בית הנשים סימן יח אות לה שאלה באשת איש שנשתגעה והיתה הולכת ברחובות ערומה בלא לבוש בדרך המשוגעים והיתה הולכת עם אנשי החילות מצרפת וקרוב הדבר שנמאאה ואחר זמן נתרפאה וחזרה לדעתה אם מותרת לבעלה, והביא שבתשובת מקום שמואל האריך בזה ודעתו לאסור דכיון שאנו רואים שיש לה תאוה חיישנין שמא יש לה רצון גם כן ומחשבתה ניכרת מתוך מעשיה וקיימא לן דמחשבה ניכרת וכו' מהני בקטן ואם כן הוא הדין לשוטה וכל דבריו דהוים כי תאוה אין ענין לרצון כלל שהתאוה בה הוא כמו שהבהמה מתאוה לאכול ורצון תלוי בשכל וכי בשביל שמתאוה לאכול ולזנות נאמר שיש לה רצון השכלות. ושוטה גרע מקטן כדאיתא במי שהחשיך ואפשר יש לומר דשוטה גרע מקטנה דהרי

הלכתא למשיחא בדרה היומי

מסכת חגיגה

במקום בו התירו על ידי חרש שוטה וקטן עדיף על ידי שוטה שאין מעשיו כלום, מאשר על ידי חרש וקטן.²

ב. וכל מצות עשה שהזמן גרמא נשים פטורות ... מהקהל ... נשים חייבות

כל מצות³ עשה שהיא מזמן לזמן ואינה תדירה, נשים פטורות, חוץ מקידוש היום, ואכילת מצה בלילי הפסח, ואכילת הפסח, ושחיטתו, והקהל, ושמחה, שהנשים חייבות.⁴

הלכתא למשיחא

ג. זכורך להוציא טומטום ואנדרוגינוס ... קמשמע לן דבריה בפני עצמו ... טומטום ... כשביציו מבחוז

טומטום⁵ ואנדרוגינוס פטורין מן הראייה מפני שהן ספק אשה⁶, וי"א שטומטום אפילו ודאי זכר כגון שביציו מבחוז פטור מראיה.⁷

קמנה אנו רואים שיש לה דעת ורצון אלא משום דנוחה להתפתות חשבינן לה כאונס אבל שוטה דאנו רואים שאין לה שום דעת ורצון כלל יש לומר דגם הרמב"ם מודה דחשבינן לה כאונס.

² מ"ב רסו ס"ק יב – יג

³ רמב"ם הלכות עבודה זרה פרק יב הלכה ג

⁴ ומדרבנן יש נמי כמה דברים שאע"פ שהן מצות עשה שהזמן גרמא נשים חייבות כמו שמנאם רבינו בפי' המשנה דמס' קידושין על מתני' כל מצות וכו' שהן מקרא מגילה נר חנוכה נר שבת ותפלה וההלל וכו' יעו"ש ובוזה אתי שפיר דלא גרסינן הכא בדברי רבינו וקידוש היום דיו"ט כמ"ש הר"ב לח"מ ז"ל דקידוש יום טוב אינו מן התורה אפי' לאנשים כמ"ש הרב המגיד בפכ"ט מהל' שבת. בארות המים .

⁵ רמב"ם הלכות חגיגה פרק ב הלכה א

⁶ בלחם משנה כאן – איכא לאתמוהי על רבינו ז"ל תרתי חדא אמאי לא כתב דאפילו כשביציו מבחוז הטומטום פטור הוא ועוד למה נתן טעם שוה לאנדרוגינוס וטומטום מפני שהן ספק הא בגמרא משמע דטעמא דאנדרוגינוס לאו משום ספק הוא דסד"א משום צד זכרות דאית ביה ליחייב אלא דקרא מיעטיה. ובאישות פרק ד הלכה יא כתב – אלא ודאי משום דס"ל כההיא סוגיא דלפי האמת קרא אתא למעוטי ספיקא ומ"ש שם בשלמא אנדרוגינוס דהוא בריה ליתא דלא אמרו כן אלא משום דס"ל לההיא סוגיא דלא אתא קרא למעוטי ספיקא אבל אנן דקי"ל דאתי קרא להכי טומטום ואנדרוגינוס כוליהו הוי ספיקא ואתא קרא למעוטינהו. ובמשנה למלך כאן – ומ"ש רבינו דטומטום פטור מפני שהוא ספק אשה קשה דטומטום אף שהוא איש פטור מפני שהוא ערל. ובהר המוריה כאן – ודאי לק"מ לפי מש"כ מקודם דרבינו לא ס"ל כר"ע רק כרבנן וטעם דערל פטור משום דמאים ובטומטום לא מאים וכמש"כ התוס' ביבמות ע"ב ב' ד"ה התם וכו' ואפשר שלוח כיון המל"מ בעצמו כמה שהראה מקום לאותו התוס'

⁷ כ"כ בלקוטי הלכות בתורת הקדשים ז. וצ"ע. ועיין ערוך השולחן העתיד חגיגה קצח ב – ד

הַלְכָתָא לְמִשְׁיחָא בְדַף הַיּוֹמִי

מסכת חגיגה

ד. בקטן שהגיע לחינוך ... דרבנן היא וקרא אסמכתא בעלמא

כבר התבאר לעיל דף ב. שכל⁸ קטן שיכול לאחוז בידו של אביו ולעלות מירושלים להר הבית, אביו חייב להעלותו ולהראות בו מדרבנן כדי להנכו במצות, ואסמכוהו⁹ על הפסוק שנאמר יראה כל זכורך. וי"א¹⁰ שאף מביא עליו קרבן ראיה, והוא נדבה ואינה קריבה ביום טוב אלא ביום שני.

ה. המקמיז והמצרף נחשת והבורסי פטורין מן הראייה משום שנאמר כל זכורך

המקמיז¹¹ והוא שמלאכתו לקבץ צואת כלבים וכיוצא בהן לעבד העורות, או לרפואה, וכן המצרף נחשת במחצב שלו, והעברנין, אף על פי שהן מאוסין מפני מלאכתן, הרי אלו מטהרין גופן ומלבושן¹², ועולין בכלל ישראל ליראות. ואם אינם יוכלים להר גופם ומלבושם מהריח הרע י"א שאינם עולים¹³.

ו. נשים ועבדים ... כל מצוה שאין האשה חייבת בה אין העבד חייב בה

נשים¹⁴ ועבדים פטורין מן הראייה ומניין שפטורין מן הראייה, הרי הוא אומר יראה כל זכורך להוציא את הנשים, ומצות עשה שאין הנשים חייבות בה אין העבדים חייבים בה, ועוד הרי נאמר בבוא כל ישראל להוציא העבדים.

⁸ רמב"ם שם ג

⁹ לחם משנה שם

¹⁰ דעת תוד"ה איזהו והרמב"ם ס"ל שאינו אלא לראיה ולא לקרבן עיי"ש במשנה למלך

¹¹ רמב"ם שם ב

¹² ומשמע לרבינו דכיון דבלשון אחרים מיתניא משמע דרבנן פליגי עלייהו ומחייבי ונקמינן כוותיהו ואף על גב דבגמ' אמרינן ואלא קרא למאי אתא לכדאחרים לא מכרעא מילתא דליהו הלכתא כוותיהו דאיכא למימר דרבנן דפליגי עלייהו דרשי ליה לדרשא אחריתי. והר"י קורקום ז"ל כתב דאחרים לא ממעמי להו אלא בעודם במאיסותם מפני שאינם יכולים לעלות עם כל זכורך אבל כשיטהרו מלבושיהם הרי הם כשאר כל אדם. כס"מ שם ועיי'ן יצחק ירנן

¹³ בלקוטי הלכות שם ובתורת הקדשים שם ז כתב פטורין מן הראיה ואם יכולין לטהר גופן ומלבושן" וכו' משמע שאם אין יכולים אין עולים ועל כרחך היינו כר"י קורקום הנזכר דלתי" קמא דהכס"מ לרבנן חייבים בכל גווני וצ"ע.

¹⁴ רמב"ם שם א

הַלְכַתָּא לְמִשְׁיחָא בְּדֵף הַיּוֹמִי

מִסְכַּת חֲגִיגָה

ז. לְמִי שֶׁחֲצִי עֶבֶד וְחֲצִי בֶן חוֹרִין

כבר התבאר לעיל דף ב. שמי שחציו עבד חציו בן חורין י"א¹⁵ שהייב בראיה מכיון שכופין את אדונו לשחררו כמבואר שם, וא"כ הרי הוא עתה כבן חורין. ויש שפטרוהו¹⁶ מהראיה מפני צד עבדות שבו.

ח. פֶּרֶט לְחִיגָר וְלְחֹלֶה וְלְסוּמָא וְלְזֶקֶן וְלְשֹׂאֵינֵנו יְכוֹל לְעֵלוֹת בְּרִגְלָיו ... לְאֵתוּי מִפְּנֵקִי

כבר התבאר לעיל דף ב. שהזקן¹⁷ והחולה והרך והענוג מאד שאינם יכולים לעלות על רגליהן, וי"א¹⁸ שגם אלו שאינם הולכים מחמת עינוגם ללא נעלים, פטורין מן הראיה.

דף ד:

ט. הָעֶרֶל וְהַטְּמֵא פְטוּרִין מִן הַרְאִיָּה

אין הטמא ראוי לביאה, וכן הערל מאוס כטמא, ולפיכך פטורים הם מן הראיה, ואפילו לשלוח קרבנותיהן בידי שליח אינם חייבים¹⁹.

י. אִישׁ אִישׁ לְרִבּוֹת אֵת הָעֶרֶל

¹⁵ דלמשנה אחרונה כופין את רבו לעשותו בן חורין, ולכן רבינא מיירי למשנה ראשונה והמשנה למשנה אחרונה והוי כבן חורין וחייב בראיה

¹⁶ רמב"ם שם ולכאורה דברי הרמב"ם תמוהים מאד, שהרי לפי משנה אחרונה חייב בראיה. אמנם הרמב"ם הולך לשיטתו בפ"ב מקרבן פסח שלמשנה ראשונה עשו חכמים תקנה לחצי בן חורין שיקיים מצות הפסח והחגיגה, אבל למשנה אחרונה לא הוצרכנו לתקנה כיון שביכולת ב"ד לבוף לרבו שיעשנו בן חורין, ולכן כל זמן שלא שיחרר אותו הרי הוא פטור מפסח וחגיגה וראיה, ותקנה לא עשו לו ולכן פטור מצד עבדות שבו. ערוך השולחן העתיד שם סימן קצח סעיף יג – יד ועיין בזבח תודה שם שפי' דלמשנה ראשונה ביום שעובד את רבו יצא ידי חובת רבו, וא"כ ביום שאינו עובד הרי הוא בן חורין לגמרי וחייב בראיה, ולמשנה אחרונה כיון שכופין את רבו ואינו עובדו א"כ כל זמן שלא שיחררו יש עדיין קצת אדנות רבו עליו.

¹⁷ רמב"ם שם

¹⁸ רש"י בפ"ק דחגיגה (דף ד') פירש מפנקי דאין הולכים בלא מנעל ואין אדם נכנס להר הבית במנעלו ועיין בסוגית הגמרא דמייתי ראייה מדכתיב כי תבואו לראות פני וכו' ומשמע קצת כדברי רש"י ויש ליישב לדעת רבינו ודוק. משנה למלך שם ובלקוטי הלכות בתורת הקדשים א משמע דס"ל דלא פליגי.

¹⁹ רש"י בסוגיא.

הַלְכָתָא לְמִשְׁיחָא בְדַף הַיּוֹמִי

מסכת חגיגה

כהן²⁰ ערל²¹ אסור לאכול בתרומה מדין תורה, שהרי נאמר תושב ושכיר בתרומה, ונאמר תושב ושכיר בפסח, מה תושב ושכיר האמור בפסח ערל אסור בו, אף תושב ושכיר האמור בתרומה ערל אסור בו, ואם אכל לוקה מן התורה.

²⁰ רמב"ם הלכות תרומות פרק ז הלכה י

²¹ שלא מל במזיד או בשוגג ואפי' באונס כגון שמתו אחיו מחמת מילה וכה"ג מ"מ נחשב ערל ואסור בתרומה ואפי' אם מל ונשתיירו בו ציצין המעכבים את המילה המבואר ביו"ד סי' רס"ד ס"ה מקרי ערל ואסור בתרומה וכן אם מל ולא פרע כאילו לא מל ועיין בציון ההלכה קד שב"ד רש"י ותוס' ביבמות ע' א' ובפסחים כ"ח ב' וכן הסכימו כל הראשונים הרו"ה והרמב"ן והרשב"א והריטב"א ותוס' הרא"ש והמאירי ור"א מן החר ופסקי רי"ד וריא"ז ביבמות שם וכ"כ בס' יראים סי' נ"ז וכ"ג מלשון רבנו בפיו"א ה"ז וגם מסתימתו כאן כמש"כ המנ"ח מצוה רפ"ב סק"א וכ"ג בכ"מ כאן וכ"פ מהרש"ל ביש"ש ר"פ הערל ודלא כר"ת שמובא בתוס' חגיגה ד' ב' זבחים כ"ב ב' ובתו"י יבמות ע' א' ובשאר הראשונים ביבמות שם.